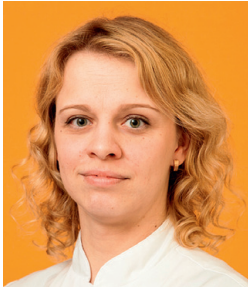

Uued teadusdoktorid

Krista Ress

11. juunil 2014 kaitses Krista Ress arstiteaduse filosoofiadoktori väitekirja „Lapseea tsöliaakia Eestis, esinemine atoopilise dermatiidiga lastel ja koosinemise immunoloogiline iseloomustus“ (*Childhood coeliac disease in Estonia, prevalence in atopic dermatitis and immunological characterisation of coexistence*). Juhendajateks olid prof Raivo Uibo TÜ bio- ja siirdemeditsiini instituudist ning dots Oivi Uibo TÜ lastekliinikust. Oponeeris dots Petri Kulmala Oulu Ülikoolist.

1160-l juhulikult valitud Eesti koolilapse söeluuringul leiti, et tsöliaakiat esineb sagedamini kui arvatud. Analüüsid aastatel 1976–2010 diagnoositud tsöliaakiajuhte, selgus, et sel perioodil on haigestumus suurenenud enam kui 30 korda. Kui uuringu algaastail diagnoositi tsöliaakia vaid alla 2aastastel tüüpiliste kaebustega lastel, siis perioodil 2006–2010 diagnoositi enamik juhte atüüpiliste kaebustega või kaebusteta üle 5aastastel lastel.

Tsöliaakiat esineb atoopilise dermatiidiga lastel üle nelja korra sagedamini. Seejuures pooltel diagnoositud lastest ei esinenud vaatamata väljendunud soolekahjustusele tsöliaakiale viitavaid kaebusi. Atoopilise dermatiidiga lastel leiti tuumavastaseid autoantikehi suuremal hulgal ja nooremas eas kui kontrollrühmas, aga erinevused ei olnud statistiliselt olulised.

Kai Muru

12. juunil 2014 kaitses Kai Muru arstiteaduse filosoofiadoktori väitekirja „Sünnieelsete söeluuringute strateegiad, kaugtulemused lastel skriiningtestide muutuste korral ja sagedasemad sündroomsed südamerikked Eestis“ (*Prenatal screening strategies, long term outcome of children with marked changes in maternal screening tests and the most common syndromic heart anomalies in Estonia*). Juhendajateks olid prof Katrin Õunap ja dots Tiia Reimand Tartu Ülikoolist ning oponendiks dots Vedran Stefanović Helsingi Ülikoolist.

Töö eesmärkideks oli juurutada Eestis rasedate I trimestri söeluuring; uurida, kas söeluuringute markerites esinevad märgatavad muutused annavad suurema riski kaasasündinud arenguhäire esinemiseks; ning kirjeldada geneetilisi sündroome, mille üheks sümptomiks on kaasasündinud südamerike (KSSR).

Uurimuse tulemusena leiti, et kasutatud skriiningmeetodiga oli avastamismäär 88,3% (varem 67%) ning valepositiivsuse määr 3,4% (varem 4,7%). Nendel lastel, kelle emal esines raseduse ajal söeluuringute markerites märgatavaid muutusi, diagnoositi 5,4%-l kaasasündinud arenguhäire, mistõttu vajaksid nad süvendatud jälgimist lastearsti poolt. KSSRi korral diagnoositi kõige sagedamini Noonani sündroomi. Uuring kinnitas geneetiliste analüüside vajalikkust KSSRi korral, nendest sõltub prognoos ning kordusrisk perele.

Maarika Liik

27. augustil 2014 kaitses Maarika Liik neuroteaduste filosoofiadoktori väitekirja „Kognitiivsed funktsioonid, tajutud kognitiivne toimimine, subjektiivsed kaebused ja depressiooni sümptomid epilepsiaga inimestel: neuropsühholoogiline hindamine ja SPET aju kuvamisuuring“ (*Cognitive functioning, perceived cognition, subjective complaints and symptoms of depression in patients with epilepsy: neuropsychological assessment and SPET brain imaging study*). Juhendaja oli dots Sulev Haldre TÜ närvikliinikust ja oponeeris prof Reetta Kälviäinen Kuopio Ida-Soome Ülikoolist.

Uuringus osales 62 epilepsiaga patsienti ja 53 tervet katsealust, kes läbisid neuropsühholoogilise hindamise, täitsid subjektiivsete kaebuste küsimustiku ja depressiooniküsimustiku. 12 epilepsiaga patsienti osales üksikfootonemissioontomograafia (SPET) uuringus, kus kasutati SERT ligandi 123I-ADAM.

Tulemustest selgus, et epilepsiaga patsientide sooritus oli kontrollrühmaga võrreldes nõrgem erinevates verbaalsete võimete testides. Fokaalse epilepsiaga patsientide testitulemused olid generaliseerunud epilepsiaga patsientide tulemustest kehvemad. Subjektiivsed kognitiivsed kaebused ei korreleerunud objektiivsete testitulemustega, kuid olid olulisel määral seotud depressioonisümptomite esinemisega. SERT sidumisaktiivsus SPET-uuringul ei näidanud mingeid seoseid depressiooni sümptomitega epilepsia korral.

Uued teadusdoktorid

Kaja Rahu

28. augustil kaitses Kaja Rahu arsti-teaduse filosoofiadoktori väitekirja „Baltimaade Tšernobõli veteranide haigestumus ja suremus: registripõhine kohortuuring“ (*Morbidity and mortality among Baltic Chernobyl cleanup workers: a register-based cohort study*). Juhendajateks olid juhtivteadur Mati Rahu Tervise Arengu Instituudist ja professor Anneli Uusküla TÜ tervishoiu instituudist. Oponentis prof Hajo Zeeb Leibnizi preventsiioniuuringute ja epidemioloogia instituudist.

26. aprillil 1986 toimus Tšernobõli tuumajaamas avariit, mille tagajärjel saastasid radioaktiivsed ained põhjapoolkera. Puhastustööd saadeti Baltimaadest tegema veidi üle 17 000 mehe. Eesti, Läti ja Leedu vähiregistrite andmetel oli aastatel 1986–2007 Tšernobõli veteranide ja nende riikide meesrahvastiku vähihaigestumus võrdne. Veteranidel diagnoositi sagedamini kilpnäärmevähki. Veteranide suremus 1986–2011 ei erinenud riigi meesrahvastiku suremusest, aga enesetapurisk oli 30% kõrgem. Veteranide ja meesrahvastiku üldhaigestumus (ilma vähkkasvatateta) oli ühesugune, erinevus ilmnis kilpnäärmehaiguste korral: veteranid haigestusid 1,7 korda sagedamini. Veerand sajandit pärast Tšernobõli avariid puudub tõendus, et puhastustöödel saadud väikesed kiirgusannused on suurendanud veteranide haigestumust või suremust.

Klari Noormets

22. oktoobril kaitses Klari Noormets arstiteaduse filosoofiadoktori väitekirja „Diabeedi kujunemine, fertiilsuse ja energia ainevahetuse häired Wfs1 puudulikkusega hiirel kui Wolframi sündroomi loomudelil“ (*The development of diabetes mellitus, fertility and energy metabolism disturbances in a WFS1 deficient mouse model of Wolfram syndrome*). Juhendajateks olid professor Vallo Tillmann TÜ lastekliinikust ning professor Sulev Kõks TÜ bio- ja siirdemeditsiini instituudist. Oponentis professor Timothy Barrett Birminghami Ülikooli lastehaiglast.

Wolframi sündroom (WS) on autosoom-retsessiivse haigus, mille üheks kliiniliseks avalduseks on 1. tüüpi diabeet.

Leiti, et kasvuhäire ja diabeedi kujunemisel esinevad sugudevahelised erinevused. Kasvuhäire on Wfs1KO isashiirtel väljendunud juba sünnil, emashiirtel kujuneb esimeste elukuude jooksul. Mõlemast soost Wfs1KO hiirtel esineb glükoositalerantsuse häire, kuid diabeet koos plasma insuliini madala tasemega kujuneb ainult isashiirtel. Diabeedi tekkepõhjuseks Wfs1KO hiirtel on võimetus konverteerida mitteaktiivset proinsuliini aktiivseks insuliiniks.

Näidati, et mutatsiooniga isashiirte viljakus on munandites ja spermas esinevate morfoloogiliste muutuste tõttu vähenenud. Leiti histoloogilisi muutusi ka isashiirte kilpnäärmes.

Liis Toome

29. oktoobril kaitses Liis Toome arstiteaduse filosoofiadoktori väitekirja „Väga väikese gestatsioonivanusega enneaegsed lapsed Eestis: ravitulem ja prognostilised tegurid“ (*Very low gestational age infants in Estonia: Measuring outcomes and insights into prognostic factors*). Juhendajad olid dotsent Heili Varendi ja vanemteadur Anneli Kolk TÜ lastekliinikust. Oponent oli emeriitprofessor Uwe Ewald Uppsala Ülikoolist.

Uurimistöö eesmärk oli kirjeldada väga väikese gestatsioonivanusega (VVG) laste varast ja hilist ravitulemit.

VVG-lastel elulemus haiglaravi lõpul suurenes 78%-lt 85%-ni. Elulemuse paranemisega ei kaasnud neonataalse haigestumise suurenemist. Järelekontrollil oli 60% enneaegsetest arengus järele jõudnud ajalises sündinud lastele. Kognitiivse, kõne ja motoorse arengu koondskoor oli VVG-lastel 0,5 SD võrra väiksem kui ajalises sündinutel. Mõõdukas/raske arenguhäire esines 12%-l VVG-lastest: tserebraalparalüüs 8%-l, kognitiivse arengu mahajäämus 5%-l, kõne arengu mahajäämus 10%-l ja kuulmispuue 1%-l. Ebasoodsa tulemi peamiseks riskiteguriks oli neonataalsete haiguste põdemine esmasel haiglaravi. VVG-lastel esines rohkem kaalu-kasvufitsiiti ja ägeda respiratoorse haigestumise korral vajadust haiglaravi järele. VVG-lastel elulemus ja haigestumus on Eestis suur.